

מים זכים

דורשי רשומות אמרו 'אין מים אלא תורה'
שנאמר 'הוי כל צמא לכו למים' (ביק פב).

פרשת נצבים

באמת מובא מפסוק זה לעניין קדימת ראשים לזכנים, ע"כ.

ומעתה יש מקום לפשוט מכאן את הספק שהבאנו לדון, האם הקטנים קודמים לנשים, או"ד דהנשים קודמות לקטנים, - משום שבסדר הפסוקים איתא: 'אַתֶּם נִצְבִּים... רְאֵשֵׁיכֶם שְׁבֻטֵיכֶם זְקֵנֵיכֶם וְשֹׁטְרֵיכֶם כֹּל אִישׁ יִשְׂרָאֵל: טַפְּסֵם וְשֹׁטְרֵיכֶם יִשְׂרָאֵל: טַפְּסֵם וְשֹׁטְרֵיכֶם יִשְׂרָאֵל בְּקֶרֶב מַחֲנֵיךְ...'

ומעתה לפירוש רש"י שהכתוב הזכיר את החשוב חשוב קודם, א"כ לכאור' מוכח שהבנים הקטנים קודמים לנשים, ולכן הזכיר הכתוב את הטף לפני הנשים.

[ומי"מ הכתוב לא האריך לחלק את הטף עצמו לזכרים ולנקבות, - ולכן לא פירט את הטף הזכרים לפני הנשים, ואת הטף הנקבות לאחר הנשים, אלא כלל את כל הטף ביחד לפני הנשים, משום הטף הזכרים שהם קודמים לנשים, ודו"ק].

- ב -

ובאמת מצינו שנחלקו בזה לעניין דיני הקדימה להחיות וכדו', האם צריך להקדים את הבנים הקטנים לפני הנשים, או"ד שצריך להקדים את הנשים לפני הבנים הקטנים.

דהנה איתא במשנה בהוריות (פ"ג, ז), שהאיש קודם לאשה להחיות, ועיי' במש"כ ה'בית יוסף' (יו"ד סי' רנא) בזה, שאם איש ואשה טובעים בנהר וכיו"ב, צריך להציל קודם את האיש, וכן כתב הרמ"א (יו"ד סי' רנב, ח), עיי"ש.

ובפירוש המשניות להרמב"ם ביאר, שהאיש קודם לאשה להחיות, משום שהוא מחוייב במצוות יותר מהאשה, וז"ל: 'כבר ידעת שהמצוות כולם חייבין בהן הזכרים, והנקבות בקצתם, כמו שנתבאר בקידושין, והוא מקודש ממנה, ולפיכך קודם להחיות' עכ"ל, וכן כתב ברע"ב (שם) ובט"ז (יו"ד סי' רנב, ו).

ומעתה לפי"ז יש לדון גבי בני קטנים, האם הם קודמים לנשים, משום שהם עתידים לגדול ולהחייב במצוות טפי מהנשים, וא"כ אולי כבר כעת הם קודמים לנשים, - או"ד דנשים קודמות לבנים קטנים, משום שכעת הן מחוייבות במצוות יותר מהבנים הקטנים שפטורים מהמצוות, ולא אכפת לן בזה שהקטנים עתידים לגדול ולהחייב במצוות טפי מהנשים.

אַתֶּם וְנָצְבִים הַיּוֹם כְּלָכֶם לִפְנֵי ה' אֱלֹקֵיכֶם רְאֵשֵׁיכֶם שְׁבֻטֵיכֶם וְזְקֵנֵיכֶם וְשֹׁטְרֵיכֶם כֹּל אִישׁ יִשְׂרָאֵל: טַפְּסֵם וְשֹׁטְרֵיכֶם יִשְׂרָאֵל בְּקֶרֶב מַחֲנֵיךְ מֵחֻטְבַּת עֲצִידְךָ עַד שְׂאֵב מִיְמֵיךְ: (כט, ט-י).

הנה מהפסוקים האלו שבפרשת השבוע, יש מקום לפשוט את השאלה הגדולה שמתעוררת במקומות רבים בעולם היהודי בימים אלו, - לגבי בתי כנסיות שמתמודדים עם מחסור במקומות ישיבה בימים הנוראים הבעל"ט.

וכידוע שבימים נוראים בשנת תשפ"א שאלה זו נגעה לכל העולם היהודי, לאחר שבעקבות נגיף הקורונה ר"ל השתנו אז סדרי עולם, וגבאי בתי הכנסיות בכל העולם עמדו בפני מצוקת מקום גדולה בתפילות הימים הנוראים, כיון שבכדי לשמור על בריאות הציבור היו מוכרחים לסדר מקומות מרווחים למתפללים, ולא הייתה אפשרות להתפלל באופן של 'עומדים צפופים' כבשאר השנים.

ונשאלה השאלה, מאחר שמכורח מצאות זו לא היו מספיק מקומות בביהכנ"ס עבור כל המתפללים, וחלק מהמתפללים היו צריכים לוותר על מקומם, א"כ התעוררה השאלה האם הדרך הראוייה היא לבטל את העזרת נשים, בכדי לפתור את מצוקת המקום של הגברים.

או"ד דהדרך הראוייה היא לבטל את הגעת הבנים הקטנים לביהכנ"ס, ולהשאיר את העזרת נשים פתוחה לנשים הצדקניות, - (וכמובן שבמקומות שהי' אפשרי להוסיף עוד מנינים לא הייתה שום שאלה, שהרי הי' אפשר לקיים שניהם).

ויש לפלפל טובא בזה, וכדלהלן.

- א -

דהנה לכאוי יש מקום לפשוט את הספק הנ"ל מפסוקי פרשת השבוע, דאיתא בקרא: 'אַתֶּם וְנָצְבִים... רְאֵשֵׁיכֶם שְׁבֻטֵיכֶם וְזְקֵנֵיכֶם וְשֹׁטְרֵיכֶם כֹּל אִישׁ יִשְׂרָאֵל, ופירש רש"י וז"ל: 'זְקֵנֵיכֶם וְשֹׁטְרֵיכֶם - החשוב חשוב קודם, ואח"כ כל אִישׁ יִשְׂרָאֵל.'

ובספר 'אילת השחר' עה"ת כתב, שלדברי רש"י הנ"ל שהכתוב הזכיר כאן את החשוב חשוב קודם, אזי יתכן שיש נפ"מ בסדר שכתוב כאן, לעניין את מי צריך לפדות קודם, - וצ"ע שם עוד, שבירושלמי (הוריות פי"ג ה"ה)

- ג -

והנה יעוי' ב'מצפה איתן' (כתובות סז). על רשיי ד"ה להתפרנס) שרמו לנידון זה במילים ספורות, וכתב בה"ל, 'ואפשר דאשה עדיפה מבן קטן, דעדיין אינו חייב במצוות כלל וכדמשמע בב"ק (דף מד), וכה"ג כתבו תוס' במגילה גבי סומא למ"ד דפטור ממצוות ועדיף מקטן, הואיל וגדול ובר דעת הוא, וה"ט שייך נמי באשה, עכ"ל.

ומאידך יעוי' במשי"כ בפשיטות הגר"א גנחובסקי זצ"ל בספרו 'חדר הורתי' (סי' לח) וז"ל, 'האיש קודם לאשה להחיות ולהשבת אבידה, וטעמא כתבו המפרשים משום דמחוייב במצוות טפי, - ונראה לענ"ד דאפי' קטן קודם לגדולה, דנהי דהשתא לאו בר מצוות, מ"מ לא אזלינן בתר השתא, וכיון דודאי יגדל למצוות טפי מהאשה, קדים', עכ"ל.

הרי לן שאיכא פלוגתא בזה, האם צריך להקדים את הבנים הקטנים לפני הנשים, או"ד שצריך להקדים את הנשים לפני הבנים הקטנים, - שלדעת ה'מצפה איתן' אפשר שנשים קודמות לבנים קטנים, אך לדעת הגר"א גנחובסקי זצ"ל בני קטנים קודמים לנשים.

[וידידי הרה"ג רנ"מ שליט"א העירני, שיל"ע בזה ע"פ דברי המג"א (סי' רפב, ו), שס"ל שאין 'וקדשתו' ככהן קטן, משום שקטן לאו בר עבודה הוא, ואע"פ שעתידי לגדול, ואכמ"ל].

- ד -

ומעתה יש לדון דלדעת הגר"א גנחובסקי זצ"ל, יתכן דצריך בתחילה לסדר מקומות בביהכנ"ס לבנים הקטנים, ואע"פ שמחמת כך לא ישארו לבסוף מקומות לעזרת הנשים, - כיון שהבנים הקטנים קודמים לנשים, משום שכשיגדלו הם עתידים להתחייב במצוות טפי מהנשים.

[ולא מיבעי גבי בני קטנים כאלו שמצידם רוצים לבוא לביהכנ"ס, ויצטערו מאוד אם יאמרו להם שישארו בבית, שלהנ"ל יש לדון להקדימם לפני הנשים.

אלא גם גבי קטנים כאלו שמצידם לא היו מגיעים לביהכנ"ס כלל, ורק אביהם רוצה להביאם משום מצות חינוך, דמ"מ גם כלפיהם יש לדון להקדימם לפני הנשים, כיון שמ"מ ביאתם לביהכנ"ס מועילה להם להנכנס בתפילה ובמצוות.

וזה שאין להם דעת ומצידם לא היו באים כלל לביהכנ"ס, אין זה סיבה שלא להקדים אותם משום כך, וכפי שבדיני הצלה מסכנה, צריך להקדים את האיש לאשה גם ככה"ג שהאיש מחוסר הכרה, ומצידו אינו מבקש כלל שיצילו אותו, ודו"ק].

אמנם לדעת ה'מצפה איתן', יתכן שצריכים בתחילה לסדר מקומות בביהכנ"ס עבור הנשים, ואע"פ שמחמת כך לא ישארו לבסוף מקומות לבנים הקטנים, - כיון שאפשר שהנשים קודמות לבנים הקטנים, משום שהקטנים עדיין אינם חייבים במצוות כלל וכנ"ל.

- ה -

והנה יש להקשות לדעת המצפה איתן הנ"ל, שס"ל שאפשר שנשים קודמות לבנים קטנים, דצ"ע בזה מפרשת השבוע שהכתוב הזכיר את הטף לפני הנשים, ומוכח שהבנים הקטנים קודמים לנשים, וכפי שכתב רש"י דהכתוב הזכיר את החשוב חשוב קודם וכנ"ל.

[ודוחק לומר שרק בפסוק הראשון (שעליו דיבר רש"י) הזכיר הכתוב את החשוב חשוב קודם, ואילו בפסוק השני הזכיר הכתוב את הטף לפני הנשים, ואע"פ שבעלמא הנשים קודמות לטף].

ובס"ד שוב ראיתי, שבספר 'אמת ליעקב' להגר"י קמנצקי זצ"ל כבר עמד על הדקדוק הנ"ל, שמזה שהכתוב הקדים את הטף לפני הנשים, יש מקום להוכיח שהבנים הקטנים קודמים לנשים.

אך הוסיף שם דיש מקום לדחות את ההוכחה הנ"ל, משום שיל"ע לגבי מש"כ בפסוק הנ"ל 'טַפְּכֶם', האם הכוונה לבנים קטנים פחות מ"יג שנה, או"ד ד'טפכם' הכוונה לבנים קטנים מ'כ שנה, וכפי שהביא שם שישנם מקומות שיטף הכוונה לבנים קטנים מ'כ שנה.

ואם כאן הכוונה לבנים שקטנים מ'כ שנה, א"כ אין מכאן ראיה כלל, כיון שבנים בני י"ג שנה ודאי קודמים לנשים, ולכן התורה הקדימה כאן את הטף לפני הנשים, משום אלו הגדולים בני י"ג שנה שנכללו בטף, - ועיי"ש שהאריך בזה ונשאר ביל"ע בזה.

[והתורה לא האריכה לחלק את הטף בעצמו, ולכן לא הזכירה את אלו שבני י"ג שנה לפני הנשים, ואת אלו שפחותים מ"יג שנה אחרי הנשים, אלא כללה את כל הטף ביחד לפני הנשים, משום אלו שהינם בני י"ג שהם קודמים לנשים, ודו"ק].

- ו -

והנה בשעתו (בימים נוראים תשפ"א) פורסם, שמרן הגר"ח קניבסקי זצ"ל נשאל, האם ראוי בשנה זו לבטל את העזרת נשים בבתי הכנסיות, בשביל לפתור את מצוקת המקומות הקיימת אצל הגברים.

והשיב מרן זצ"ל שאין לבטל את העזרת נשים, משום שהתפילה שלהן חשובה וצריכים אותה, - אלא צריכים למצוא פתרונות אחרים בשביל שכל המתפללים יוכלו להתפלל בלא חשש סכנה, - ויל"פ בזה עוד, אך אכמ"ל.

להזמנת שיעורים ודרשות: 052-7155442

לתגובות הערות והוספות

קו 'מים זכים': 02-633-5850

המען לתגובות: יצחק זאב כגן

רח' נתיבות המשפט 81 מודיעין עילית

טל': 1515-271-55442 (תא קולי)

פקס: 02-655-0973

דוא"ל: A0527155442@GMAIL.COM